

ГРОМЧЕНКО Н. Е.

Громченко Наталія Енгельсівна, доцент кафедри загального та спеціалізованого фортепіано Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової (Одеса, Україна).

Nataliya Gromchenko, A. V. Nezhdanova Odesa National Academy of Music, Associate Professor at the Department of General and Specialized Piano (Odesa, Ukraine).

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-1926-3406>

© Громченко Н. Е., 2024.

**ПРАКТИЧНІ Й ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСВОЄННЯ
СТИЛЬОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ КЛАВІРНИХ СОНАТ
ДОМЕНІКО СКАРЛАТТІ В КЛАСІ ЗАГАЛЬНОГО
ТА СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО ФОРТЕПІАНО**

**PRACTICAL AND THEORETICAL ASPECTS OF LEARNING
STYLISTIC FEATURES OF PIANO SONATAS BY DOMENICO
SCARLATTI IN THE CLASS AT THE DEPARTMENT
OF GENERAL AND SPECIALIZED PIANO**

За період навчання в Одеській національній музичній академії імені А. В. Нежданової студенти кафедри загального та спеціалізованого фортепіано засвоюють досить широкий репертуар — музичні твори українських і зарубіжних композиторів. Формування інструментально-виконавчих компетенцій майбутнього випускника передбачає розвиток його інструментального мислення, розуміння виконавських особливостей і завдань інтерпретації музики різних історичних епох та художніх стилів.

Для розуміння й інструментального втілення стилістичних особливостей музичної культури епохи Бароко слід розширювати репертуарні межі.

Одна з найцікавіших і своєрідних сторінок мистецтва першої половини XVIII століття — творчість Доменіко Скарлатті.

Студенти старших курсів, вивчаючи клавірні сонати Скарлатті, виявляють велику різноманітність їхніх жанрів, форм, фактури тощо. Деякі можна порівняти з етюдами (№№ 11, 13); №№ 7, 12, 16 — поліфонічні; №№ 4, 5, 8, 9 — різноманітні за характером; №№ 2, 3 не мають чіткої двочастинної структури; №№ 6, 10, 12, 15 написані в чіткій двочастинній старовинній формі; № 32 містить контрастну тематичну побудову всередині невеликої розробки.

Твори великої форми студенти виконують протягом усього періоду навчання, але саме вивчення сонат Скарлатті дає майбутнім музикантам змогу усвідомити специфіку старовинної музики. Композитор використовує складні фігураційні візерунки й різні штрихи, поліритмію, подвійні ноти, *legato* і *staccato*, октавну фактуру у швидких темпах, стрибки. Усі ці різноманітні технічні прийоми роблять твори композитора особливо корисними для стабілізації та розвитку техніки.

Назва «соната» вказує на велику форму, але це не завжди так, бо сонати Скарлатті — зразки форми старовинної сонати. У його творах спостерігаємо велике розмаїття прийомів викладу музичного матеріалу: у них ще досить міцні традиції поліфонічної епохи, але водночас помітні й новації, характерні вже для віденських класиків.

У деяких сонатах Скарлатті наявна двочастинність, основною ознакою якої вважається відтворення в репризі всього матеріалу експозиції зі зміною лише тонального співвідношення головної та побічної партій. Трапляються сонати з переважанням гомофонних елементів, помітні часом і ознаки розробки.

Важливо, що спільно зі студентами ми виявляємо цікаву схему деяких сонат: головна партія — в основній тональності, побічна — у тональності домінанти в експозиції, потім — розробка та побічна партія — в основній тональності, що свідчить про ознаки тричастинності.

Звуковидобування на старовинних клавірних інструментах відрізнялося від традицій гри на фортепіано, яке має багату динаміку і звукову палітру, тому техніка піаніста

розрахована на гнучкі переходи, використання у процесі виконання передпліччя, плечового поясу та всього корпусу. У виконавців на клавішних інструментах сила звуку залежить від потужності удару. Основний спосіб — суто пальцева гра, а також нерухоме, фіксоване положення рук, зап'ястя, ліктів і плечового поясу. Гармонійність, пропорційність рухів за інструментом досягається за допомогою значної економії рухів, причому рухи пальців під час гри різних штрихів були переважно однакові.

Різкі динамічні зрушення в сонатах зумовлені структурою твору (появою нового тематичного матеріалу, раптовою зміною гармонії або поворотом у розвитку — розробці, наприклад). Для виконання сонат Скарлатті на фортепіано аналіз фактури відіграє першочергову роль щодо динамічного плану твору.

Педагоги, вивчаючи зі студентами сонати Д. Скарлатті, намагаються вдосконалювати відповідні усталені піаністичні навички. Основні з них:

- відчуття цілісності форми (ознайомлення зі старовинною сонатною формою);
- розвиток піаністичної техніки;
- розвиток метроритмічного відчуття;
- засвоєння засобів виконання орнаментики;
- оволодіння навичками використання контрастної динаміки;
- засвоєння виконання різних артикуляційних і аплікатурних прийомів;
- розвиток музичного слуху.

Вивчення клавірних сонат італійського майстра сприяє вихованню у студентів гарного смаку, допомагає формувати піаністичні якості, розширює обсяг знань студентів щодо специфіки форм і жанрів, дає змогу пізнати стиль музичного мистецтва XVIII століття, що необхідно для гармонійного розвитку молодих музикантів.